

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๐

ข้อคิดของพุทธศาสนา

หลักของพระพุทธศาสนาสอนให้มีความจริงใจ ฟังตนเองได้ โดยลำพังเราไปไม่รอด เหมือนเขาจะทำงานอะไรก็ต้องมีเครื่องมือ ใจที่จะก้าวเดินให้ถูกทางก็ต้องอาศัยเครื่องดำเนินคือธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นธรรมที่ถูกต้องอย่างยิ่งแล้วไม่มีข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น ท่านจึงให้นามว่า สวากขาตธรรม เราสวดอยู่ทุกเช้าทุกเย็นที่ว่า สวากขาโต ภคเวตา ธมฺโม พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ชอบแล้ว ทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุดของจิตของธรรม ล้วนแต่สอนแนวทางไว้โดยถูกต้อง ไม่มีผิดพลาดแม้แต่น้อยเลย

หากผู้นับถือพระพุทธศาสนา จะยึดเป็นหลักเป็นเกณฑ์ภายในจิตใจอย่างแท้จริงตามพระเมตตาที่ทรงประทานพระโอวาทไว้นี้ก็ฟังตนเองได้ ไม่เหลวไหลตลอดไปตั้งแต่ต้นจนอวสานแห่งชีวิต ภาพนี้ภาพนั้น จะไม่เหลวไม่เลวในความเป็นอยู่เป็นไปทั้งภาพนี้และภาพหน้า ภาพไหนๆ และยังเป็นเครื่องตัดวิภูวนคือความเกิดตายนี้ให้ยื่นเข้ามาเป็นลำดับๆ เพราะการทำถูกทำดีเป็นเครื่องช่วยตนเองให้ทุกชั้นน้อยลง ภาพชาติน้อยลง เพราะกิเลสน้อยลง

ไม่ใช่มาสั่งสมและส่งเสริมกิเลสด้วยการปฏิบัติธรรม โดยเพียงความสำคัญว่าตนปฏิบัติธรรมเท่านั้น ความจริงแล้วตัวเราเองเป็นข้อคิดต่อธรรมของพระพุทธเจ้า คือกิเลสนั้นแหละพาให้เป็นข้อคิด เพราะมีการขัดการแย้งต่อความถูกต้องดั่งงามอยู่ตลอดเวลาภายในใจของเราแต่ละรายๆ ไม่ว่าจะฆราวาส ไม่ว่าจะพระว่าณเณรผู้ปฏิบัติในวงของพุทธบริษัทแห่งพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นพระองค์จึงตรัสว่าผู้ที่ทำศาสนาให้เสื่อมก็ตีให้เจริญก็ตี ไม่มีใครนอกเหนือไปจากพุทธบริษัทคือผู้นับถือพระพุทธศาสนา นี้เป็นอันดับแรกท่านว่า

เราอย่าคิดแต่เรื่องคนนั้นคนนี้ให้ห่างไกลไป ในวันหนึ่งๆ ควรคิดเรื่องของเจ้าของที่กิเลสภายในใจพาดขัดแย้งต่ออรรถต่อธรรม อันเป็นความถูกต้องดั่งงามของพระพุทธเจ้า ซึ่งจะพาเราไปสู่ความดีทั้งหลาย มันขัดมันแย้งอยู่ตลอดเวลาภายในจิตใจของเราแล้ว ให้ดูตรงนี้ อย่าไปดูผู้อื่นที่อื่นซึ่งไกลไปมาก ไม่ค่อยได้รับประโยชน์อะไรเหมือนดูเจ้าของ ใจเจ้าของที่คิดที่ปรุอยู่ตลอดเวลา นี้ ขัดแย้งต่ออรรถต่อธรรมทางดำเนินของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนไว้หรือไม่

ส่วนมารร้ายทั้งร้อย คิดปรุออกมาในแง่ใดมุมใด มีแต่เรื่องของกิเลสสร้างภพสร้างชาติให้แก่สัตว์ทั้งหลายภายในหัวใจของสัตว์นั้นแล ด้วยความเห็นชอบ ด้วยความ

คล้ายตาม ด้วยความไม่รู้สีกตัว เพราะกิเลสแหลมคมมาก ดังที่เคยแสดงมาแล้วไม่รู้กี่ครั้งก็หน นี่ละข้าศึกของศาสนา ข้าศึกของผู้ปฏิบัติ เกิดที่ใจเพราะเชื่อของมันฝังอยู่ที่ใจ แขนงต่าง ๆ จึงแตกออกมาจากใจ ไปเป็นความคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกิ้งก้านสาขาดอกใบของกิเลส อันเป็นตัวเชื้อใหญ่นั้นทั้งนั้น

แต่เราไม่ทราบไม่รู้ ถ้าไม่ใช่ผู้ที่มีความสามารถฉลาดแหลมคมเต็มที่ ดังพระอรหันต์ท่านนั้นปิดไม่อยู่เรื่องกลมายาของกิเลส แม้จะไม่มีในหัวใจของท่านเพราะได้สิ้นซากไปแล้วก็ตาม สิ่งเหล่านี้แสดงออกจากอากัปกิริยาของผู้ใด สัตว์ตัวโดยอ้อมจะทราบโดยลำดับลำดับ เพราะเป็นสิ่งที่เคยมีเคยเป็นอยู่ภายในจิตใจและเคยพุดเคยเหวี่ยงกันมาแล้ว ก่อนที่จะถึงความบริสุทธิ์ของใจ เพราะธรรมชาติเหล่านี้ได้สิ้นซากลงไป

นี่ละเรื่องข้าศึกของพระพุทธศาสนา ข้าศึกของเราผู้ปฏิบัติธรรมะ เฉพาะอย่างยิ่งเราเป็นกรรมฐาน นี่ละสำคัญมาก จึงควรดูจุดนี้ อย่าดูสิ่งใดให้มากไปกว่านี้ ซึ่งไม่ค่อยจะเกิดผลนอกจากจะเป็นโทษเสียมากกว่า โดยมองดูคนนั้นทำผิดนั้นทำพลาดนี้ ไม่ดีอย่างนั้น ยกโทษยกกรรมกันอย่างนี้ นั่นคือทางผิด ทางของกิเลสแสดงออกมาแล้วนั้น

ถ้าดูตัวเองว่ามีความคิดความปรุงอย่างใด เป็นข้าศึกต่อธรรมและต่อเราหรือไม่ ดูอยู่ด้วยสติ ที่ท่านเรียกว่าความเพียร ๆ เพียรดู เพียรตัดแปลง เพียรแก้ไข เพียรรักษา จิตใจของตนอยู่เสมอ อย่างนี้ท่านเรียกว่าความเพียรโดยชอบ หรือความเพียรชอบ สติที่ตั้งไว้ตรงนี้ก็เรียกว่าสติชอบ ปัญญาที่พิจารณาสิ่งที่เป็นภัย เพื่อตัดแปลงแก้ไข หรือสังหารมันนี้เรียกว่าปัญญาชอบ นี่ดูตรงนี้ ไม่ค่อยขาดทุนสูญุดอกนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ตนโดยลำดับลำดับ และมีความคล่องแคล่วแกว่งกล้าไปโดยลำดับ ด้วยอำนาจของสติปัญญาที่เคยฝึกซ้อมอยู่ตลอดเวลาไม่ละไม่ถอน นี่ละข้าศึกอยู่ที่ตรงนี้ คืออยู่ที่ใจ

ทางเดินของข้าศึกนี้ก็อาศัยร่างกายนี้แหละเป็นทางแสดงออก โดยความประพฤติก้าวพุดคำจาภิรียมารยาท เป็นเครื่องแสดงออกของสิ่งเหล่านี้ทั้งนั้น ถ้าไม่มีสติ ไม่มีปัญญาเครื่องกำจัด จะแสดงอยู่เรื่อย ๆ อย่างนี้ตลอดไป เพราะกิเลสไม่เคยมีความแก่ความชราคร่ำคร่าเหมือนสภาพการณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งหลาย แม้จะเปลี่ยนไปก็เปลี่ยนไปก็เปลี่ยนไปเพื่อความเป็นกิเลส ถ้าเราไม่ตัดแปลง ไม่มีสิ่งคัดค้านต้านทานกิเลสแล้ว กิเลสจะเปลี่ยนแปลงไปวันยังค่ำ ซึ่งล้วนแล้วแต่เปลี่ยนแปลงเพื่อความเป็นกิเลสทั้งหมด ไม่มีที่จะเปลี่ยนแปลงไปเพื่อความชราคร่ำคร่าหรือแตกดับพังทลายลงไปเหมือนสิ่งทั้งหลาย ให้พึงพากันจำเอาไว้ สิ่งนี้มีมาดั้งเดิม ไม่มีทางที่จะระงับดับ

ตนลงโดยลำพัง หรือฉิบหายจากจิตใจของสัตว์ไปโดยลำพัง ที่ไม่ได้ดัดแปลงแก้ไขหรือชำระชั๊กฟอกหรือสังหารมัน

ด้วยเหตุนี้ธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่จะมาดัดแปลงแก้ไขหรือชั๊กฟอกทำลายมัน ด้วยความอุตสาหะพยายาม ด้วยความพากเพียร ด้วยสติปัญญาของผู้บำเพ็ญธรรมทั้งหลายเพื่อสังหารกิเลส กิเลสจึงจะลดน้อยถอยลงไป หรือว่าคร่ำคร่าชราลงไปได้ด้วย การถูกทูปถูกตีโดยทางความเพียรในแง่ต่างๆ เราอยู่เฉยๆ จะให้กิเลสเบาบางจางลงไปๆ นี่เป็นไปได้ ท่านจึงสอนให้เพียร จึงสอนให้มีธรรม

ธรรมคือเครื่องต่อสู้ หรือธรรมคือเครื่องกำจัดสิ่งที่กล่าวนี้ทั้งนั้น หากไม่มีธรรมแล้วสิ่งเหล่านี้จะแผ่พังพานออกเต็มกำลังความสามารถของมัน โลกนี้จะมีแต่ไฟเผาไฟทั้งนั้น เพราะไม่มีอะไรคัดค้านต้านทานกัน ถ้าเป็นโรคก็คอยแต่วันตายเพราะของแสลงรับเข้าไปทุกวัน แต่หยุดยาและหมอไม่สนใจ จึงมีทางตายได้ถ่ายเดียวเท่านั้น นี่กิเลสมันสร้างตัวของมันภายในจิตใจของสัตว์โลกก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน มีแต่ของแสลงแห่งธรรม แต่เป็นผลเป็นประโยชน์ของกิเลส เพราะฉะนั้นกิเลสจึงพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีทางที่ว่าคร่ำคร่าชราลงไปและแตกดับลงไป จึงต้องอาศัยหลักธรรม

ธรรมจึงเป็นธรรมชาติที่จำเป็นต่อโลกเรื่อยมาและจะมีเรื่อยไปอย่างนี้ ดังที่ท่านแสดงไว้ในเรื่องของพระพุทธเจ้าทั้งหลายมาตรัสรู้ นี่แหละคือมาประกาศสอนธรรมเพื่อชำระล้างหรือมาประกาศสอนหยุดยาพุด่างๆ มาประทานยาให้สัตว์โลกรับประทานด้วยการประพฤติปฏิบัติศีลธรรม โดยการแนะนำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและสาวกของท่านแต่ละองค์ๆ เป็นครูเป็นอาจารย์ซึ่งเทียบกันกับหมอ โรคจึงพอบรรเทาพอเป็นไปได้ พอมีทางสงบบ้างเพราะมียาคือธรรมเป็นเครื่องรักษา

นี่ละพระพุทธเจ้าจึงมีมากต่อมาก มีมาเรื่อยๆ ก็เพราะสิ่งเหล่านี้มันมีอยู่ประจำสัตว์ ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องแก้ไขชั๊กฟอกหรือชำระล้างกันแล้ว จะไม่มีความหมายเลยในสัตว์แม้ตัวเดียวรายเดียว ว่าจะมีทางผ่อนคลายความทุกข์และสิ้นสุดทุกข์ไปได้ จะมีแต่ความหม่นเวียนเกิดตายๆ ซึ่งเป็นเรื่องหาบกองทุกข์ไปโดยลำดับๆ ด้วยการเกิดตายนั่นทุกภพทุกชาติไป ไม่มีคำว่าสิ้นสุดยุติ มีอย่างนี้ตลอดไป

เมื่อมีพระพุทธเจ้ามาประทานพระโอวาทสั่งสอน ก็เท่ากับมียามีหมอมารักษาโรคของคนไข้ก็ย่อมมีทางหายได้ อย่างน้อยก็พอบรรเทาเบาบางเรื่องของความทุกข์ความทรมานที่เกิดจากโรคนั้นๆ ไม่คอยแต่จะตายโดยถ่ายเดียว ไม่ว่าโรคประเภทใดที่เกิดขึ้นเพราะไม่มีหมอไม่มียารักษา

นี่โรคภายในจิตใจของสัตว์ไม่เว้นแต่ละดวงๆ นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านเท่านั้น นั่นท่านสิ้นสุดยุติแล้วในเรื่องทุกข์ทางใจที่จะหม่นเวียนต่อไปอีก

เป็นอันว่าไม่มี ตัดขาดสะบั้นลงไป นี่ละธรรมของท่านที่ออกมาจากพระทัยของพระพุทธรเจ้าแต่ละพระองค์ จากใจของพระสาวกแต่ละพระองค์ๆ จึงเป็นธรรมจำเป็นและสำคัญมากต่อมวลสัตว์ที่เต็มไปด้วยโรคภัยในจิตใจ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหาเหล่านี้เป็นต้น นี่เป็นส่วนใหญ่ๆ ที่กล่าวมานี้ แล้วก็แตกแขนงออกไป ไม่มีประมาณ และกิเลสประเภทเหล่านี้แหละเป็นเครื่องบีบบังคับให้สัตว์ทั้งหลายทำกรรมชั่วซ้ำลามก โดยมีความหลอกลวงกลอุบายของมันแข่งไปข้างหน้าเรื่อยๆ ไม่ยอมให้เราแข่งหน้ามันได้เลย มันจะเปิดทางให้ทำด้วยความสะดวกด้วยความพอใจอยากทำ

เพราะฉะนั้นการทำความชั่วของสัตว์โลก จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายกว่าการทำความดีในขั้นต้นหรือขั้นเริ่มแรกแห่งการปฏิบัติความดีเป็นอย่างนั้น ส่วนการทำชั่วนั้นกิเลสเป็นสิ่งที่ฝังจมนานานสักเท่าไรแล้ว ชานิชานาญคล่องแคล่วในการบีบบังคับหรืออุบายต่างๆ เสี้ยมสอนให้สัตว์โลกมีความพอใจทำความชั่วซ้ำลามกต่างๆ จนไม่มีประมาณ โดยไม่ทราบว่าจะผลนั้นจะเป็นอย่างไรแก่สัตว์โลกเหล่านั้นๆ ก็เท่ากับว่าหลับหูหลับตาทำไป ถ้าลืมหาก็ลืมหไปทางกิเลส ไม่ได้ลืมหไปทางอรรถทางธรรม นอกจากจะว่าหลับตาเท่านั้นละเหมาะสมที่สุด นี่ละมันสอน

อุบายการสอนของมันก็ละเอียดมาก หากเป็นขึ้นภายในจิตใจของเราแต่ละองค์แต่ละท่านแต่ละราย ๆ ไม่ต้องมีครูมีอาจารย์มีใครมาสอน มันก็แตกแขนงของมันไปเอง ยังมีผู้มาแนะนำสอนแล้วยิ่งเอาอย่างได้อย่างรวดเร็ว เราเห็นไหมทุกวันนี้เฉพาะอย่างยิ่งราคะตัณหากำเริบเสิบสานเต็มบ้านเต็มเมือง บ้านนอกในเมือง แม้ที่สุดติดกระเปาะไปคือ วิทยุ โทรทัศน์ วิดีโอ มาจากไหน นี่มาจากความพอใจของราคะตัณหาให้ผลิตให้สร้างขึ้นมาให้ดังให้ดูดีจิตใจ ให้ติดให้พันยิ่งกว่ายาเสพติด ความเสียหายของสิ่งเหล่านี้ก็มากเช่นเดียวกับยาเสพติดหรือมากกว่านั้น เพราะมีด้วยกัน ไม่ได้เป็นรายบุคคลเหมือนยาเสพติดที่เขาเสพติดและตำหนิกันทั้งโลกนี้เลย อันนี้มันมีด้วยกัน

การส่งเสริมมัน ส่งเสริมได้ง่าย คือส่งเสริมได้ด้วยความพอใจ ไม่ได้ถูกบีบบังคับ ผู้ดูผู้ชมก็ติดอกติดใจไปตาม ๆ กัน สุดท่ายไม่ได้ทำไม่ได้ดูไม่ได้เที่ยวไม่ได้เตร็ดเตร่เร่ร่อนไปตามเพลงของมันเป็นอยู่ไม่ได้ วันหนึ่งๆ เหมือนอกจะแตกร่างกายจิตใจจะพังทลาย ถ้าไม่ได้ไปตามอำนาจของสิ่งเหล่านี้ชักจูงไป เสี้ยมสอนไป เพลงกล่อมกล่อมไป

ดูซิเป็นยังงัยทุกวันนี้กับแต่ก่อน ซึ่งแต่ก่อนพวกราคะตัณหาเป็นต้นมันก็มีอยู่ในจิตใจ เหมือนกับไฟมีอยู่ในเตา เพียงไม่ให้ขาดเตามันก็มีของมัน เมื่อไม่มีเชื้อไฟเข้าไป มันก็ไม่แสดงเปลว แต่เมื่อมีเชื้อไฟเข้าไปมาน้อย ไฟที่มีอยู่เพียงนิดเดียวภายในเตานั้นและจะแสดงเปลวขึ้นเต็มทีเต็มฐาน จนกระทั่งไหม้บ้านไหม้เรือนไปได้ ฉิบหายวายปวงโดยไม่ต้องสงสัย นี่เรื่องของราคะตัณหาซึ่งฝังอยู่ในเตาคือจิตใจของเราที่เช่น

เดียวกัน เมื่อเป็นสิ่งที่เราละไม่ได้อย่างง่ายดาย เราก็ต้องรักษาถ้าเป็นผู้รักตน ถ้าเป็นผู้มีอรรถมีธรรมพอเป็นเครื่องแก้ไขตัดแปลงกันบ้าง ก็ต้องต่างคนต่างพยายามรักษา ไม่ควรที่จะมาส่งเสริมมันให้ไหม้บ้านไหม้เมือง ไหม้สัตว์ไหม้บุคคลเต็มโลกเต็มสงสารไปดังที่เป็นอยู่อย่างนี้

นี่ก็เพราะต่างคนต่างยินดีต่างคนต่างพอใจ เปิดทางให้ธรรมชาติอันนี้มันเดินเสียหายกระทั่งถึงโลกวินาศ คือขาดสะบั้นไปตามๆ กันเลย ไม่ว่าจะบ้านนอกในเมือง คนโง่คนฉลาด คนมีคนจน ติดงอมแงมเดือดร้อนวุ่นวาย เพราะไฟราคะตัณหาที่มันเผาผลาญโดยไม่ต้องสงสัย ไม่เว้นแต่ละราย แม้ที่สุตสมณะคือนักบวชเราที่เว้นจากสิ่งเหล่านี้ ก็ยังถูกมันตัดคอเอาได้ขาดสะบั้นไปโดยไม่ต้องสงสัย เพราะความหลวมตัว เพราะความไม่ทันกลอุบายของมันนั่นแล นี่พูดถึงสิ่งที่มันเป็นภัย มันเป็นอยู่โดยหลักธรรมชาติของมัน และเป็นสิ่งที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายรักชอบโดยลำดับ ไม่มีใครเบื่อหน่ายอึดพอ

ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านี้เคยมีมากก็กลับก็กลับ ตั้งแต่ตั้งสมมุติว่ามันมีมากก็กลับก็กลับ มันน่าจะเป็นเดน น่าจะอดทนระอาใจ เพราะรับแล้วรับเล่าซ้ำๆ ซากๆ เป็นเดนไปเสียไม่รู้ก็กลับก็กลับมาแล้ว มันน่าจะเบื่อหน่าย ถ้าเป็นอาหารก็เป็นเดนไปแล้วรับอะไรนักหนา สิ่งที่เคยรู้เคยเห็นเคยเป็น มันเคยเป็นมาตั้งกับตั้งกลับ ไม่เพียงเป็นแต่วันนี้เดือนนี้ขณะนี้เท่านั้น มันน่าจะรู้สึกชินกับมัน แล้วก็เห็นโทษเห็นภัยของมัน เพราะมันแสดงโทษอยู่ตลอดเวลาในฉากเดียวกันกับความชอบใจของเราที่ดำเนินหรือเดินตามมัน

แต่ทำไมจึงไม่มีใครเห็นโทษของมัน ไม่มีใครเบื่อหน่ายอึดพอมัน ไม่มีใครตำหนิเลยว่ามันเป็นเดนมาแล้วตั้งกับตั้งกลับ เราจะไปตื่นเต็นอะไรกับมันนักหนา อย่างนี้มีไหมละ เราอยากจะพูดว่าไม่มี มีแต่การส่งเสริมกัน เพราะฉะนั้นทุกซึ้งจะหาวันดับไม่ได้ นอกจากจะแสดงเปลวขึ้นทั้งโลกทั้งสงสารที่ไม่ยอมรับความจริง สุดท้ายก็ตีเตียนกันไม่ได้ ให้แต่ชมกันวันยังค่ำคืนยังรุ่ง ผิดก็ชม ส่วนถูกไม่ต้องพูดกัน จะเอาความถูกต้องมาจากไหน ผิดมากผิดน้อยชมทั้งนั้น ดีไม่ดีว่าคนนี่เด็ดขาด แน่ๆ ดูซิเป็นโจรเป็นมารเป็นเสือร้ายขนาดไหนยังต้องชมว่าเขาเด็ดขาด ดีไปเสียอีกด้วยซ้ำ พูดอย่างอื่นไม่ได้เป็นภัยแก่ตัวเอง นี่แหละกิเลส มันกินทั้งชั้นทั้งล่อง ไม่มีคำที่ว่ามันจะขาดทุน เรื่องของกิเลสแล้วเป็นอย่างนี้

สิ่งที่มันเป็นทั้งหลายเหล่านี้ มันสร้างความเจริญความผาสุกเย็นใจให้โลกทั้งหลายได้รับความสงบเย็นใจบ้างมีไหม ไม่มี ถ้าสิ่งเหล่านี้กระจายไปที่ตรงไหนแล้วจะเดือดร้อนไปตามๆ กันหมด นี่ละเหตุที่ธรรมของปราชญ์ท่านมีอยู่ในโลก ก็เพราะปราชญ์นั้นฉลาดกว่าสิ่งเหล่านี้ รู้สิ่งเหล่านี้ทุกแง่ทุกมุม ให้ประพุดปฏิบัติตน เช่น สร้างความดีทั้งหลายมาโดยลำดับลำดับจนได้ตรัสรู้ธรรม เมื่อได้ถึงขั้นตรัสรู้ธรรมและ

บรรลุลุทธิแล้ว ย่อมจะทราบสิ่งเหล่านี้ได้ดีที่สุด ไม่มีใครเกินท่านผู้ที่เหนือจากสิ่งเหล่านี้ไปแล้วโดยสมบูรณ์

ท่านเหล่านี้แหละนำธรรมหรือธรรมโอสถ มาเยียวยารักษาพวกเราทั้งหลายที่จมดิ่งอยู่ในแดนนรกทั้งเป็นนี้ให้ค่อยฟื้นตัวขึ้นมา ด้วยความมองเห็นบาปเห็นบุญ มองเห็นคุณเห็นโทษ เชื่อนรกสวรรค์ เชื่อบุญเชื่อทานการกุศล ตามทางของนักปราชญ์ที่ท่านได้หลุดพ้นไปแล้ว เพราะธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องสนับสนุนจากการบำเพ็ญของท่าน เราจึงได้พอบำเพ็ญ ถ้าหากธรรมนี้ไม่มีในโลกแล้ว โลกนี้ก็ไม่ผิดอะไรกับคนทั้งหูหนวกทั้งตาบอด ทั้งง่อยเปลี้ยเสียแขนเสียขา อวัยวะทุกสัดทุกส่วนมีเท่าไรก็ใช้งานไม่ได้ เท่ากับอย่างนั้นแล ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องเยียวยารักษาพอประทังได้บ้างแล้ว จะเป็นเช่นนั้นโดยไม่ต้องสงสัย

เรื่องของกิเลสมันพาให้เป็นเช่นนั้นละให้พิจารณากัน แล้วก็ไม่มีใครที่จะอิมพอบื่อหน่ายมัน เห็นว่ามันเป็นเดนเลย เป็นอย่างนี้ตลอดไป ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องจับเข้าไป จะไม่เห็นเคล็ดลับของมันเลย มันมีเคล็ดลับอยู่ทุกอากัปภิกิริยาที่แสดงออกมา เพราะแสดงออกมาจากเคล็ดลับภายใน แล้วก็มาเป็นเคล็ดลับภายนอก นอกไปเท่าไรก็ไม่พ้นจากการเป็นเคล็ดลับเล่ห์กลของมันตลอดไป สัตว์โลกจึงลุ่มหลงจมไปไม่มีวันอิมพอ ไม่มีวันฟื้นตัวขึ้นมาได้ นี่มันเป็นเช่นนั้น

เมื่อปราชญ์ทั้งหลายแต่ละยุคละสมัย ที่ท่านตรัสรู้ประกาศสอนธรรม นั้นละโลกพอมิเกาะมิตอน ถ้าเป็นคนไข้ก็จุดนั้นมีหมอ จุดนั้นสถานที่นั้นมียา คนผู้ที่อยากจะหายจากโรคจากภัยของตน ก็ต้องเสาะแสวงหาหมอหายา รุมกันเข้าไปหาหมอหายา ดังคนทั้งหลายมีความสนใจใคร่ต่ออรรถต่อธรรมของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ที่มาประกาศธรรมสอนโลก เวลาท่านแสดงธรรมนี้ปรากฏว่า ผู้บรรลุมรรคผลนิพพานนี้เป็นหมื่น ๆ แสน ๆ นั้นแหละคือผู้ที่หายจากโรคจากภัย เพราะธรรมโอสถของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ท่านหายอย่างนั้น

วันนี้โรคได้บรรเทาเพราะยาวนานนี้ คือธรรมเทศนาของท่าน เอ้า วิทยนั้น ๆ มีจำนวนมากน้อย ค่อยเปลี่ยนแปลงฐานะของตนขึ้นสู่ธรรมอันละเอียด สู่จิตอันละเอียด เป็นลำดับลำดับ แล้ววันนี้หลุดพ้น วันหน้าก็หลุดพ้น วิทยนั้นไม่หลุดพ้นวันนี้ ขยับขึ้นมา ก็หลุดพ้น ๆ สุดท้ายก็คนจำนวนมากทำไมจะไม่หลุดพ้นละ ก็เพราะรับยาอยู่ด้วยความพอออกพอใจ คือใจเสาะแสวงหาความจริงอยู่แล้ว ก็กับธรรมที่เป็นความจริงล้วน ๆ ก็เข้ากันได้ง่าย บรรลุลุทธิได้อย่างรวดเร็ว ๆ

ดังประเภทอุคฆฏิตัญญู นี้ถ้าเป็นโรคก็เป็นโรคที่คอยรับยาอยู่แล้ว วิปจิตัญญูก็นั้นเหมือนกัน เนยยะเป็นโรคที่อยู่ในกึ่งกลาง ถ้าไม่มียาก็ตายได้จริง ๆ ถ้ามียาเจ้าของ

อุตสาหกรรมรับมีทางหายได้โดยไม่ต้องสงสัย นอกจากโรคที่อย่างสมัยทุกวันนี้เขาเรียกว่าประเภท ไอ.ซี.ยู. อันนี้ไม่ยอมรับอะไรทั้งนั้น พอส่งเข้าในโรงพยาบาลแทนที่จะไปหาหมอกลับเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. ดูแต่ลมหายใจฟอด ๆ เท่านั้น นี่เป็นประเภทหนึ่ง

นี่ละพระพุทธเจ้าทั้งหลายท่านมาตรัสรู้มีคุณค่าแก่โลกมากขนาดไหน หาประมาณไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าบางพระองค์มีอายุถึง ๘ หมื่นปีมี ๗ หมื่นปี ๔ หมื่นปี จนกระทั่งถึงมาระยะปัจจุบันนี้ เพราะพระชนม์ของท่านไม่สม่าเสมอกันดังธรรมที่ท่านกล่าวไว้แล้ว...มี ที่นี้แต่ละพระองค์นั้นนะท่านมาประกาศสอนธรรม เช่น ท่านเสด็จออกทรงผนวชเมื่ออายุ ๔ หมื่นปี แล้วบำเพ็ญพระองค์เพื่อสัตว์โลกทั้งหลายนั้นอยู่อีก ๔ หมื่นปี การตรัสรู้ของท่านส่วนมากมักตรัสรู้ได้อย่างรวดเร็วกว่าพระพุทธเจ้าของเราเป็นอันมากทีเดียว แต่จะเร็วหรือช้าก็ตาม แต่ละพระองค์ที่ประกาศธรรมสอนโลก ล้วนแล้วแต่ธรรมโอสธที่หาสิ่งเปรียบสิ่งประมาณไม่ได้ ก็เลสมอบราบเพราะธรรมโอสธของท่าน

เมื่อสัตว์ทั้งหลายก็จำเจอยู่กับความทุกข์ความทรมานมามากต่อมากแล้ว ถึงกาลที่ควรจะเป็นไปได้ เพราะความดีก็สร้างความสุขก็มี ความดีย่อมนจะหนุนให้ได้สมมักสมหมายในวันหนึ่ง ให้เบาบางไปในวันหนึ่ง นั่นแหละกาลแห่งความดีหนุนเข้าไป ๆ หรือ กาลแห่งความดีได้เข้ามาประชิดตัวต่อมรรคผลนิพพานแล้วย่อมสำเร็จไปได้เรื่อย ๆ นี่คือผู้สร้างความดีมาแข่งกันกับความชั่ว เพราะความดีกับความชั่วย่อมมีอยู่ในหัวใจอันเดียวกัน แล้วก็ไ้บรรลุธรรมเรื่อย ๆ

เราลองนับดูซิว่า พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั้น พระชนมายุของท่านยืนยาวขนาดไหน ท่านทำประโยชน์ได้มากเพียงไร ประทานพระโอวาทแต่ละครั้งละหนนี้พุทธบริษัทบรรลุธรรมเป็นหมื่น ๆ แสน ๆ เทวบุตรเทวดาก็เป็นหมื่น ๆ แสน ๆ แต่ละวันละคืนนี้ไม่ขาดวรรคขาดตอน ที่รื้อขนสัตว์ให้พ้นจากโสมกัณดารทั้งหลาย ในแหล่งแห่งความเกิดแก่เจ็บตายที่โลกทั้งหลายหมุนเวียนกันอยู่นี้ ท่านได้หลุดพ้นไป ท่านเหล่านั้นได้หลุดพ้นไป ๆ มีจำนวนมากขนาดไหน นี่ละพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้แต่ละพระองค์ทำประโยชน์ให้โลกมากเพียงไร

แม้แต่พระพุทธเจ้าของเรานี้ก็ลองคิดดูซิ ประกาศพระศาสนาอยู่ ๔๕ พระพรรษา จนกระทั่งมาถึงนี้เป็นที่พันปี ธรรมะนี้เป็นประโยชน์แก่โลกเรื่อยมา ๆ ไม่เคยเป็นภัยแก่ผู้หนึ่งผู้ใดเลย นี่ละเรื่องธรรมะมีความจำเป็นต่อสัตว์โลกผู้ได้รับความทุกข์ความทรมาน หรือว่าโรคเต็มหัวใจได้ค่อยเบาบางลงมาจากธรรมโอสธของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ

พวกเราทั้งหลายเกิดมาในท่ามกลางแห่งพระพุทธศาสนา คือพระพุทธเจ้าของเรา ประทานพระโอวาทไว้ ซึ่งเทียบกันกับว่าพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ประทานพระโอวาทด้วยพระโอษฐ์ของพระองค์เอง โดยสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ ให้เราทั้งหลายได้ดำเนินเดินตามอรรถตามธรรมนี้ ด้วยความจริงอกจรงใจอย่าเหลาะแหละ วันหนึ่งเราจะเห็นความแปลกประหลาดอัศจรรย์ภายในจิตใจของเรา ซึ่งพร้อมที่จะรับความจริงทั้งหลายอยู่แล้ว และพร้อมที่จะรับความประเสริฐเลิศเลอทั้งหลายอยู่แล้ว เช่นเดียวกับใจที่เคยพร้อมในการรับความทุกข์ความทรมานมาเช่นเดียวกัน เราจะได้รู้ได้เห็นวันหนึ่งวันใดในธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าประทานไว้

ไม่มีธรรมะบทใดที่เก่าคร่ำคร่าหรือครีหรือล้าสมัยไปแล้ว เพราะได้หลายปีหลายเดือน เนื่องจากธรรมนี้เป็น อกาลโก กาลสถานที่เวลาไม่เข้ามาเกี่ยวข้องเลย มีเป็นความจริงล้วน ๆ อยู่ตลอดไป นี่แหละเราดำเนินตามนี้จะไปไหนละ ขอให้ดำเนินตามสวากขาตธรรม อย่าข้องอย่าแหวะ อย่าต่อต้านหาญสู้ด้วยความสำคัญของกิเลสตัณหา เป็นทิวิมานะขึ้นมาต่อสู้กับธรรมก็แล้วกัน พระพุทธเจ้าประทานไว้อย่างไร ให้มีความเคารพยำเกรงเชื่อถือ แล้วปฏิบัติตามนั้นเถิด กิเลสอย่าให้เข้ามาแทรกได้ ว่าอันนั้นพระพุทธเจ้าตรัสไม่ถูก อันนี้น่าสงสัย อันนั้นน่าข้องใจ อันนี้ล้วนแล้วแต่กิเลสเข้าไปแทรกธรรม

ขึ้นชื่อว่าพระพุทธเจ้าแล้วไม่มีสิ่งใดลึกลับ ในบรรดาความจริงทั้งหลายที่จะไม่ทรงรู้ทรงเห็น จึงสอนไว้โดยถูกต้องแม่นยำ นอกจากกิเลสเท่านั้นคอยที่จะแทรกจะแข่งขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาทั้งธรรมทั้งหลาย อย่างทุกวันนี้เราก็เห็นได้ชัด ๆ ในวงพุทธบริษัทของเราแน่ ที่เป็นข้าศึกน้ำลายกันอยู่ โจมตีกันอยู่โน้นโจมตีกันอยู่ที่นี่ ล้วนแล้วแต่กิเลสมันเข้าแทรกเข้าสิงภายในจิตใจของผู้ปฏิบัติธรรมะ ให้เกิดความสำคัญตนว่ารู้ว่าฉลาดว่าถูกต้องดีงามไปเสียทุกอย่าง แล้วคัดค้านต้านทานเหยียบย่ำทำลายผู้อื่น สุดท้ายก็กลายเป็นข้าศึกในวงพุทธศาสนาขึ้นมา ในวงแห่งพุทธบริษัทนี้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ เราทั้งหลายก็ไม่ต้องถามใครแล้วเรื่องอย่างนี้ เห็น ๆ รู้ ๆ กันอยู่แล้ว นี่ละกิเลสแทรกธรรมแทรกอย่างนี้ เพราะฉะนั้นอย่าให้มาแทรกหัวใจของเราผู้ปฏิบัติ

เอาให้จริงให้จัง ให้เคารพนบนมต่อพระโอวาทที่เป็นสวากขาตธรรมนี้ ท่านประทานข้อใดไว้อย่าตั้งฝ่าฝืน โง่ก็โง่ ยอมโง่ไปเถอะ โง่ไปตามผู้ฉลาดดีกว่าฉลาดไปตามคนโง่ธรรมชาติที่หลอกลวงเป็นไหน ๆ เอา ๆ จะเป็นจะตายจะล้มจะจมเพราะพระโอวาทของพระพุทธเจ้านี้ ให้เห็นในตัวของเราเอง เพราะพระโอวาทนี้ไม่เคยทำความล้มจมแก่ผู้หนึ่งผู้ใดเลย และพระพุทธเจ้าพระองค์ใดที่สอนโลกไม่เคยทำโลกให้ล้มจมมาแม้พระองค์เดียวจนกระทั่งปัจจุบันนี้ เหตุใดพระโอวาทของพระพุทธเจ้านี้ซึ่งเป็น

พระพุทธเจ้าโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าทั้งหลาย จะเป็นพระโอวาทที่เป็นโจร เป็นมาร สंहारสัตว์โลกทั้งหลายให้ล่มจม เพราะการสั่งสอนธรรมนี้ไว้มีหรือ ไม่มี นี่ละให้เราเชื่อพระโอวาทอันนี้

เราอย่าไปเชื่อผู้อื่นไต่ยิ่งกว่าพระโอวาทของท่านผู้สิ้นกิเลสแล้ว นอกจากนั้นแม้แต่ความมีกิเลสที่ละเอียดจึงแทรกขึ้นมา เข้าใจว่าตนรู้ตนฉลาด สำคัญว่าตนดีเด่นกว่าใครๆ ทั้งนั้น แล้วก็เอาความที่สำคัญว่าดีเด่นมาสอนโลกเป็นธรรมเป็นความเลวทรามสุดท้ายก็เลวไปหมดเหลวไปหมด นี่ให้ระวังให้ดี อย่าให้เข้ามาแทรกสิ่งจิตใจของเรา ว่าอันนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ไม่ถูก อันนั้นตรัสไว้ไม่ถูก ถูกหมด ที่ไม่ถูกก็คือตัวกิเลสนั้นละ เข้าไปขัดธรรม ถ้าเกิดภายในใจของเรา ก็เรานั้นแหละเป็นข้าศึกต่อธรรมของพระพุทธเจ้า ให้ระมัดระวังให้เคารพ

เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาเอาให้จริงให้จัง โลกอันนี้ตั้งที่เห็นมาแล้วนี้ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพราะโลกนี้ผลิตขึ้นจากอำนาจของกิเลส จะเอาความประเสริฐเลิศเลอมาจากไหน ก็เต็มไปด้วยความทุกข์ความทรมาน เกิดภพใดชาติใดมีแต่ความหมุนเวียน การที่เต็มไปด้วยความทุกข์ความลำบาก ท่านว่า ชาติ ทุกขา ว่ายังงัย ชราปี ทุกขามรณมฺปิ ทุกข์ มีสุขที่ตรงไหนแทรกอยู่ในนั้น มีแต่ความทุกข์ความทรมานตลอดมา เพราะความเกิดแก่เจ็บตายนี้พาให้เป็นไป แล้วความทุกข์ทั้งหลายก็ติดแนบกันไปอย่างนี้มันวิเศษวิโสอะไรที่ไหน พอที่จะให้ตื่นเต้นเป็นบ้าเป็นหลังไปอะไรกับเขาที่เคยเป็น และเราก็เคยเป็นมาแล้ว ตื่นอะไร

เอาให้จริงให้จังในอรรถในธรรมทั้งหลาย ปฏิบัติตนให้ตรงแนวตามพระโอวาท ใครจะว่าอะไรก็ตามเถอะ พุทธฺ์ สรณฺ์ คจฺฉามิ นี้เป็นหัวใจของเรา ฝากเป็นฝากตายกับท่านแล้ว ธมฺมํ สรณฺ์ คจฺฉามิ สงฺฆํ สรณฺ์ คจฺฉามิ นี้เป็นธรรมชาติที่เลิศเลอที่ฝากเป็นฝากตายได้โดยสมบูรณ์ไม่ต้องสงสัยแล้ว ไม่เหมือนกับลมปากที่เต็มไปด้วยความสกปรกของกิเลสพุ่งออกมาแล้วหลอกท่านนั้นหลอกท่านนี้ ว่าดีอย่างนั้นไม่ถูกอย่างนี้ เมื่อเชื่อไปตามก็เหลวทั้งเพไม่เกิดประโยชน์อะไร อันนี้เคยเป็นมาแล้วเคยเหลวมาแล้ว เพราะเคยถูกตมมาจากกิเลสนานแสนนานมากต่อมากแล้วให้พากันจดจำ

พระโอวาทนี้ไม่เคยตมใคร เอนี้เป็นเครื่องเทียบเคียงกัน พระโอวาทของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันที่เราปฏิบัติกับท่านอยู่นี้เป็น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ไม่เคยมีพระโอวาทบทใดบาทใดตมสัตว์ทั้งหลายให้ล่มจมฉิบหายปนปีเลย เราปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะเกิดความฉิบหาย เอ้า ให้เห็นต่อหน้าต่อตา ให้ได้รู้เสียที่ว่าศาสนาพระพุทธเจ้านี้พาโลกให้ล่มจม มีเราเป็นอันดับหนึ่ง ให้รู้อย่างนี้

น้ำมันมีแต่กิเลสพาให้ลุ่มจมฉิบหาย เพราะความหลงของมัน เราก็ยังไม่เข็ดไม่หลาบ ยังเดินต้อยๆ ตามกิเลส จนถลอกปอกเปิกไม่มีเนื้อหนัง ไม่มีจิตมีใจที่จะพอธรรมแทรกเข้าได้นะ จะเป็นไปตั้งแต่กอกกิเลสเต็มไปหมดในหัวใจของเราให้พากันตั้งใจ

เดินจงกรม เอ้าเดิน มันจะเมื่อยขนาดไหน นี่คือทำงาน นั่งสมาธิ เอ้านั่งลงไป ถ้าจะให้ เป็นความสงบก็เอาอารมณ์แห่งสมณะคือพุทโธหรือธรรมบทใดก็ตาม ให้ความรู้แนวอยู่นั้นประหนึ่งว่าโลกนี้ไม่มี มีแต่ความรู้กับคำบริกรรมที่สัมผัสสัมพันธ์กัน อยู่แย็บๆ เท่านั้น จิตไม่ยอมให้คิดให้ปรุงไปทางไหน เพราะเคยคิดเคยปรุงเคยหลงของเรากับความคิดนี้มาแล้ว นี่ก็ควรจะเข็ด ธรรมไม่เคยหลงใคร ความปรุงของธรรมกับความปรุงของกิเลสมันต่างกัน ความปรุงของธรรมเช่นอย่างพุทโธๆ นี้ ปรุงเพื่อความสงบเพื่อความเย็น เพื่อความสะอาดสบาย เพื่อความเลิศเลอสำหรับหัวใจเรา ไม่ใช่เพื่อความเลวทราม ไม่ใช่เพื่อความทุกข์ความทรมานดังกิเลสพาปรุงพาแต่งไป มันผิดกันที่ตรงนี้

ถ้าจะพิจารณาทางด้านปัญญาที่เอาให้จริงให้จัง พินิจพิจารณาจริงๆ ดังที่เคยพูดแล้ว กรรมฐานเที่ยวในสกลกายของเราทั้งภายนอกภายใน เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ติโจ เรื่อยๆ ไปถึงเนื้อถึงหนังถึงเอ็น กระดุก เยื่อในกระดุก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ปอด ไส้ใหญ่ ไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า พิจารณาให้เห็นตามความจริงของมันที่มีอยู่ อย่าไปเสกสรรปั้นยอว่าเป็นของสวยของงาม เป็นสิ่งที่น่ารักใคร่ชอบใจ

มันน่ารักใคร่ชอบใจอะไร ถ้าเป็นกระดุกเราก็ดูซี กระดุกอยู่ข้างถนนเป็นยังงัยกับกระดุกของเรามันผิดกันตรงไหน กระดุกของหญิงของชายโตมันก็เหมือนกัน เป็นเนื้อเป็นหนังเหมือนกัน เน่าเพะเกลือถนนอยู่นั้นเห็นไหม มันวิเศษวิโสที่ตรงไหน นั่นแหละกิเลสมันเสกให้วิเศษวิโส มันเสกว่าน่ารักน่าชอบใจ เมื่อหลงไปตามมันแล้วก็พันคอเจ้าของนั้นแหละมันจะไปไหน

ส่วนธรรมท่านไม่เป็นอย่างนั้น คลี่คลายออกให้เห็นตามความจริง ไม่เสกไม่สรรปั้นยอเลยความจริงไป ความจริงท่านพูดถึงว่าอสุภะอสุภัง มันสกปรกจริงๆ นี่ท่านหลงที่ไหน ถ้าพูดถึงเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันก็เป็น อนิจจัง จริงๆ แปรสภาพอยู่ตลอดเวลาจริงๆ ทุกข์ บีบบังคับตลอดเวลา อนัตตา เอาสาระแก่นสารอะไรจากสิ่งเหล่านี้ได้ ใครเกิดมาก็มายึดมาถือชั่วคราวชั่วคราวแล้วก็สลายลงไป พังลงไป ได้ประโยชน์อะไร แน่ะ

นี่ความทุกข์ที่ฝังอยู่ในหัวใจไม่ได้สลายนั้นซีมันลำบากนะ ไปเกิดในภพใดชาติใดหาบแต่กรรมชั่ว ด้วยความพอใจในการทำความไม่ดีของตน ผลก็เป็นวิบากอันทุกข์

อันเดือดร้อนมหันตทุกข์ขึ้นมาจากจิตใจ ตามวิบากแห่งตนที่ทำไว้มากน้อยหรือหนักเบาเพียงไรนั่นแล ไม่มีผู้อื่นผู้ใดที่จะไปรับบาปกรรมรับความทุกข์ทรมานที่ทำนั้นได้ เราต้องเป็นผู้เสวยกรรม ท่านจึงว่า กम्मสฺสโกมฺหิ กम्मทายาทิ กम्मโยนิ กम्मพฺนฺสุ กम्मปฏิสรโณ มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย

ถ้าเราทำดีกรรมดีก็ให้ผลแก่เรา ถ้าเราทำกรรมชั่ว กรรมชั่วก็ให้ผลแก่เรา ทั้งสองอย่างนี้ให้ผลต่างกัน ถ้าเป็นกรรมดีก็ให้ผลเป็นสุขไปเรื่อย ๆ ตามแต่วิบากแห่งกรรมดีนั้นมีมากมีน้อย กรรมชั่วก็เช่นเดียวกันให้ผลไปทางความทุกข์ความลำบาก มากน้อยตามอำนาจแห่งกรรมชั่วที่ตนทำไว้มากน้อยเพียงไร ไม่มีใครที่จะแบ่งสันปันส่วนจากกันและกันได้สิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเราจึงควรระมัดระวังเรื่องความไม่ดี

กम्म แปลว่าอะไร แปลว่าการกระทำ เรามีอำนาจแห่งการทำกรรม แต่กรรมเมื่อเราทำแล้วก็มีอำนาจที่จะให้ผลแก่เรา นี่มันเปลี่ยนเรื่องกัน ที่แรกเรามีอำนาจทำกรรม แต่เวลาทำกรรมลงไปแล้วกรรมก็มีอำนาจ วิบากแห่งกรรมนั้นก็มีความให้ผลแก่เรา เช่น ยกตัวอย่าง เอ้า เอากลาง ๆ นะไม่เป็นบุญเป็นบาป เช่นเรารับประทานลงไปนี้ รับประทานลงไปเรื่อย ๆ เป็นยังไง ก็ให้ผลไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงความอึด เราบังคับให้มันเลยกว่านั้นเป็นยังไงที่นี้ มันดีไหม ไม่ดี เมื่อถึงความอึดพอแล้วก็ ฟังแต่ว่าพอนั้นเถอะ นี่ก็เป็นอย่างนั้นแหละ ถ้ารับมาก ๆ แล้วก็เหมือนชูชกเห็นไหม เขียนเป็นประวัติไว้แล้วเพื่ออะไร ก็เพื่อความโลกความไม่รู้จักประมาณ ความไม่มีเมื่องพอ ให้ได้รู้เรื่องราวตัวให้อยู่ในความพอดีจะเป็นสุข สัมกับอาหารหล่อเลี้ยงโลกมานานแสนนานไม่รู้ก็กักก็กักแล้ว อย่าให้มาเป็นภัยแก่ตนเพราะความโลภ ไม่ถูกต้องอะไรเลย นี่แหละข้อเปรียบเทียบเป็นอย่างนี้

การประพฤติปฏิบัติตัวให้มีความเข้มแข็ง ให้มีความจริงใจต่อทุกสิ่ง อย่าหละหละ นิสัยหละหละนี้ไม่ดีเลย หลักพระพุทธศาสนาไม่ใช่หลักกรรมแห่งความหละหละ พระพุทธเจ้าไม่ใช่องค์หละหละ ธรรมจึงไม่ใช่ธรรมหละหละ พอที่จะสอนคนให้หละหละ ทำอะไรให้มีความจริงใจความจริง มีสติปัญญาสอดแทรกอยู่ทุกระยะกาลและทุกหน้าที่การงานของคนที่ทำลงไป นั่นแหละชื่อว่าผู้ปฏิบัติ

นักบวชเป็นนักใคร่ครวญ เป็นผู้อดทนก็อยู่ที่นี้ ความอดทนสำหรับพยายาม ความพินิจพิจารณา ความมีสติอยู่ที่นี้ อยู่ที่นักบวช ถ้านักบวชไม่มีแล้วใครจะมีในโลกนี้ เพราะธรรมเหล่านี้เป็นธรรมเครื่องทรงมรรคทรงผลแท้ ๆ ถ้ามีสติปัญญา มีความพากเพียร มีความอดทนสำหรับพยายาม มีความตั้งใจในทางความดีแล้ว ความดีนั้นแหละจะเป็นสมบัติของเรา เราจะเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลโดยไม่ต้องสงสัย เพราะความจริงใจในการกระทำทุกอย่าง ให้พากันจำเอา

คำว่าธรรมเพียงเท่านั้นละ เป็นคำที่เหมาะสมมากแล้ว คือจะแปลให้มากยิ่งขึ้นไม่มีอะไรจะเหมาะจะถูกต้องดีงามเลย ถ้าเราอยากจะทราบว่าเป็นอย่างไรแล้วขอให้ปฏิบัติใจของตน เริ่มตั้งแต่สมาธิธรรมขึ้นไปเถอะ ธรรมเป็นอย่างไร อ้อ นี่ธรรมเป็นอย่างไร แขนงของธรรมคืออะไร เช่นอย่างจิตเป็นสมาธิ นี่ก็สมาธิธรรม นั้นฟังซิ แยกเป็นประเภท ๆ สมาธิธรรม ปัญญาธรรม วิมุตติธรรม นั้นเป็นยังงี้ที่นี้ เรียกว่าธรรมทั้งนั้น เหมาะสมกับผู้ที่ทรงจะรู้จะเห็นจะเข้าใจในคำว่าธรรม แต่จะพูดออกมาว่าธรรมแปลว่าจันแปลว่าจั้ง แปลวันยังคำก็กลายเป็นลมเป็นแล้งหาที่สุดยุติไม่ได้เลย นั้น เราพูดได้ให้เหมาะที่สุดก็คือว่าธรรม เช่นขอความเป็นธรรม

คำว่าธรรมนี้ครอบคลุมไว้หมดทั้งเหตุทั้งผลความยุติธรรม นี่ละธรรมที่กล่าวนี้อะไรจะเป็นผู้ทรง และอะไรจะเป็นผู้สัมผัสรับรู้ อะไรจะเป็นผู้รับสรบชาติแห่งธรรมเหล่านี้ และใครจะเป็นผู้หายสงสัยละ ก็คือใจนั้นแหละจะเป็นผู้ทราบทุกอย่างในบรรดาธรรมทั้งหลาย เพราะใจเป็นภาชนะที่รวมแห่งธรรมทั้งหลาย ขอให้ทุกท่านตั้งใจประพฤติปฏิบัติ อย่าทำเหลว ๆ แหละ ๆ นะ ธรรมพระพุทธเจ้าไม่ได้พาพวกเราให้เหลวแหละ เรามันเหลวแหละเอง ถูกกิเลสมันจุดมันลาก ทำอะไรไม่เป็นขึ้นเป็นอัน เหลวไหล สุดท้ายก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร

ไปอยู่กับครูกับอาจารย์องค์ไหนก็ไป แต่ความเหลวแหละนั้นละมันเหยียบหัวไปนั่นซิ จนหัวคะมำลงไป เหยงหน้าขึ้นสู่ธรรมทั้งหลายไม่ได้ มีแต่ความเหลวแหละของใจ เพราะอำนาจของกิเลสนี้แหละ ไปที่ไหนก็ไม่ได้เรื่องได้ราว ไปอยู่กับครูบาอาจารย์องค์ไหน ๆ องค์ปรากฏชื่อลือนามโด่งดังขนาดไหนก็มีแต่ท่าน ตัวเราเองก็ไม่เป็นท่า เพราะเราทำแบบไม่เป็นท่า จะเอาอะไรมาเป็นท่าละ

นี่มาศึกษาเพื่ออะไร ดังที่ท่านทั้งหลายมาสู่ที่นี่มาเพื่ออะไร ผมก็ได้แต่ให้การแนะนำสั่งสอนอุบายต่าง ๆ เท่านั้น แต่การประกอบความพากเพียรที่จะให้ดีให้เด่นมากน้อยเพียงไรนั้น เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายจะพึงชวนชวนเข้ามาสู่ตนเต็มสติกำลังความสามารถ จนถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ได้กีดกัน เปิดทางให้ตลอดเวลาสำหรับผู้ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพาน ไม่มีคำว่าล่าเอียง

ขอให้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติถ้าอยากทรงมรรคทรงผล ทรงความบริสุทธิ์วิมุตติหลุดพ้น ดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านทรง และไม่สงสัยว่าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร พระสาวกเป็นอย่างไร ที่ท่านบริสุทธิ์แล้วท่านบริสุทธิ์อย่างไร เราจะได้เอาใจของเรานี้เป็นสักขีพยานยืนยันกันเลย ร้อยเปอร์เซ็นต์จะไม่สงสัยพระพุทธเจ้า ไม่สงสัยความบริสุทธิ์ของท่าน เพราะเราไม่สงสัยในความบริสุทธิ์ของเราว่าเป็นอย่างนี้ นั้น

เอาละการแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร รู้สึกเหนื่อย ๆ